

Gezellig met je mentor bijpraten in het V&D-restaurant

Paul Schnabel was kritisch over **mentorprojecten** van de Sociale Agenda. Ten onrechte, ze zijn een succes, weten **Vasco Lub** en **Radboud Engbersen**

Wil je hogerop, zoek een mentor. Aldus de boodschap van een artikel in het jongste nummer van *Opzij*. Vrouwen die carrière willen maken in mannenbolwerken wordt aangeraden een mentor te nemen. Want hij of zij kan net dat 'duwtje in de rug' geven. Dat blijkt ook uit de verhalen van de twee 'mentees' die in het artikel aan het woord komen. Een 'mentee' is mentoraatjargon voor de persoon die door een mentor wordt begeleid.

Het mentoraat is prominent boven komen drijven in de Sociale Agenda, waarover dit jaar in *de Volkskrant* veel is geschreven. Koppel de vijfhonderdduizend kansarmste bewoners van Nederland aan een mentor, was een van

de voorgestelde plannen. Geen functionarissen van de staat, maar gewone burgers met wijsheid en levenservaring zouden een bijdrage moeten leveren aan de emancipatie van de onderklasse. Het was dit plan dat in de Sociale Agenda de meeste bijval kreeg. Het mentoraat bleek enorm tot de verbeelding te spreken. Het was weliswaar iets ouds maar toch had het de glans van iets nieuws, hoopvol en beloftevol.

Paul Schnabel, directeur van het Sociaal en Cultureel Planbureau, was niet overtuigd. In het Betoog van 16 september legde hij zijn bezwaren op tafel. Ten eerste honoreerde het voorstel de passieve houding van de onderklasse. Ze kregen zomaar als 'ongevraagd geschenk' een mentor toegewezen. Bovendien twijfelde Schnabel überhaupt aan de effectiviteit van het mentorschap. Zo was zijn eigen vader als mentor gestrand in een Tokkie-gezin. Laagopgeleiden, en zeker het type van de sociaal, zouden echt niet zitten te wachten op betuttelende en paternalistische praatjes van fijne mid-

denklassers. Schnabel voorzag veel nobele maar pijnlijke en nergens toe leidende confrontaties. Bovendien tekende hij bezwaar aan tegen het opgelegde karakter ervan. Het contact was niet spontaan tot stand gekomen, maar geregisseerd.

De kritische kijk van Schnabel verdient nuancering, want de mentoraten hebben meer potentie dan Schnabel denkt.

Dit blijkt uit onderzoek dat NIZW Sociaal Beleid momenteel uitvoert met de Universiteit van Amsterdam. In het onderzoek staan mentoraten centraal waarbij goed opgeleide, maatschappelijk geslaagde burgers zich verbinden aan achterblijvers of personen die op de onderste sporten van de maatschappelijke ladder staan. Dat is een ander type mentoraat dan waarover *Opzij* schrijft: daar proberen goed opgeleide werknemers elkaar omhoog te duwen, vaak daarbij nog terzijde gestaan door externe coaches. In de mentoraatprojecten die wij hebben bekeken gaat het veelal om jongeren uit het vmbo-onderwijs of alleen-

staande moeders die het niet bolwerken met de opvoeding van hun kinderen en het richting geven aan het eigen leven. Voor hen is het glazen plafond nog heel ver weg, maar even goed willen ze vooruit én hogerop.

In een reactie op het stuk van Schnabel verdedigde Hans Bouterliet dit type mentoraat door te wijzen op de twee- of meerdeling van de samenleving als een breed maatschappelijk probleem. Immers, op heel veel plekken en meer dan vroeger verdwijnen groepen blijvend uit elkaars zicht. Opgesloten in eigen buurten en scholen. De mentoraten maken duidelijk dat relatief geprivilegieerde burgers dit een uitermate onwenselijke ontwikkeling vinden. Ze willen dat achterblijvers en de werelden die zij vertegenwoordigen op hun netvlies blijven, en daarom zoeken ze contact met hen. Het project 'Goal' in Amsterdam kampt zelfs met een wachtlijst voor mentoren.

In ons onderzoek hebben we eerst gekeken naar de rol van professionals in buurtwerk en onder-

wijs bij de contactlegging tussen verschillende sociale klassen. Snel bleek dat die rol in de meeste gevallen niet meer is dan die van figurant. Professionals beperken zich in gemengde scholen en gemengde wijken veelal tot het organiseren van 'ontmoetingen', maar of die ontmoetingen nu daadwerkelijk voor de achterblijvers een begin zijn van een hori-

zonsverruiming of een stap naar hogerop, is zeer de vraag.

Onze conclusie hier is dat professionals te terughoudend zijn in de regie van deze contacten. Als je het aan het door Schnabel gewenste spontane contact overlaat, kan je tot Sint-juttemis blijven wachten op enigerlei vorm van verdieping.

Te veel professionals laten zich te veel leiden door de gedachte dat spontane contacten de meest natuurlijke contacten zijn en dus de beste contacten, terwijl geregisseerde contacten als onnatuurlijk en dus als minder en slecht worden gezien. Dit is een groot misverstand. In alle sferen van het maatschappelijk leven worden op grote schaal contacten voorgedrukt en worden mensen op alle mogelijke manieren aan elkaar gekoppeld en met elkaar in contact gebracht.

In het geval van de mentoraten is die regie er wel, zowel van de kant van professionals die de *match*, de koppeling van mentor aan mentee, maken, als van de kant van de mentoren, die met

groot raffinement en onnadrukkelijke regie hun rol van raadsman, leidsman en gids spelen. 'Als vriendschap', zo wordt in de interviews de onderlinge relatie tussen mentee en mentor beleefd. Mentoren blijken goed in staat te zijn om duurzame relaties met mentees aan te gaan; dat mag bijzonder heten, omdat het vaak om koppels gaat met heel verschillende achtergronden.

De koppels hebben meestal een specifiek doel voor ogen als zij met het traject beginnen: beter Nederlands leren spreken, eindelijk eens een stabiele baan vinden of een opleiding afronden. Maar de vriendschap levert voor de mentees meer op, zoals een overvloed aan gespreksonderwerpen, explicitering van vaak impliciete gedragscodes en een gids die hen wegwijs maakt in het woud van instanties.

Echt deel uitmaken van elkaars vrienden- en kennissennetwerk gaan ze niet. De relatie blijft op zichzelf staan. Voor de vertrouwensband met de mentee is dat goed, deze hoeft niet bang te zijn

dat gegeven informatie in eigen kring bekend raakt en zich vervolgens tegen hem of haar keert.

Interessant was te vernemen waar mentoren en mentees met elkaar afspraken. Vaak waren dat locaties waar de mentee noch de mentor normaal gesproken komen. Zo vertelde een mentor dat hij altijd met zijn mentee, een Antilliaanse jongen, afsprak in een V&D-restaurant. Dat werpt toch een ander licht op dit soort locaties. Ze blijken geen trefplaatsen te zijn van eenzame zielen, maar plaatsen waar interetnische en klassenoverbruggende vriendschappen worden gesmeed. En dat is een hoopvol teken tegen de achtergrond van allerhande segregatie-tendenzen.

Wilt u iemand hogerop helpen? Zoek snel een mentee. De website van *de Volkskrant* (www.mentorprojecten.nl) geeft u een eerste introductie in de veelheid van mentoraatprojecten.

Vasco Lub en **Radboud Engbersen** zijn werkzaam bij NIZW Sociaal Beleid.